

Miloslav Francisci a jeho operety

Príspevok k dejinám slovenskej hudby v zahraničí

Boris Banáry

Abstract

The contribution concentrate on music composer, conductor and pianist Miloslav Francisci (1854-1926), important personality of slovak national music at the turn of the 19. and 20. centery. Francisci was author of the first operettas in the slovak language. His opereta Obšitoš daughter is regarded as a first slovak opereta even if wos write on american continent, in the exile, where author 40 yers lived and worked.

Keyword

Slovak music. Slovak composer. Creative work. Operetta, Romanticism. Amarica.

Keď došlo na Slovensku v druhej polovici 19. storočia k novej, v poradí už tretej emigračnej vlne, ktorá sa stala súčasťou celoeurópskeho migračného pohybu, väčšina Slovákov smerovala do zámorských krajín, predovšetkým do USA. Slovenskí vystažovalci sa po príchode do Ameriky usadili blízko atlantického pobrežia, najčastejšie v štátoch, ako sú Pensylvánia, Ohio, Michigan, Illinois, New Jersey, New York a Minnesota. Motiváciou ich hromadného odchodu bola nezamestnanosť a pretrvávajúce sociálno-politické konflikty. Exodus, respektíve príchod Slovákov na americký kontinent mal aj svoje nepopierateľné pozitíva. Tie spočívali predovšetkým v tom, že každá emigračná vlna obohatila prvotné štruktúry krajanského života (viažuce sa na národné tradície a náboženský život) o kvalitatívne nové spolkové aktivity literárne, literárno-dramatické a hudobné.

Jedným z tých, ktorý sa o to konkrétne a veľkou mierou zaslúžil, bol hudobný skladateľ, klavirista a zborový dirigent Miloslav Francisci, autor spevohier a operiet písaných v slovenskom jazyku.¹

Miloslav Francisci (1854-1926), rodák z Debrecína a syn známeho štúrovca Janka Francisciho-Rimavského, študoval na gymnáziu v Budíne, Bratislave a napokon v Revúcej, kde aj maturoval. Neskôr sa odobral na štúdiá zubného lekárstva do Viedne. Tu sa stal členom akademického spolku slovenskej študujúcej mládeže Tatran, ktorý vznikol v čase Francisciho príchodu do Viedne. Spolok rozvíjal záslužnú činnosť literárnu a hudobnú: vydával literárny almanach a pestoval hudbu. Francisci sa do tejto činnosti zapojil ako zručný klavirista, neskoršie aj ako skladateľ, upravovateľ a súčasne interpret vlastných skladieb (Chanson russe, variácie na ľudovú pieseň Dobrú noc a i.).² Viedenský pobyt mu poskytol podstatne viac umeleckých príležitostí: už v 60. rokoch 19. storočia, keď bola vo Viedni uvedená prvá Offenbachova opereta *Zásnuby pri svetle lampy* (1858), začali do viedenských divadiel prenikať operetné diela, a to s veľkým ohlasom. Pod vplyvom Offenbachových operiet rakúsky skladateľ Franz von Suppé prispôbil viedenskému publiku nový operetný štýl, a to tým, že operetu obohatil o nové ľudové námety a motívy. Už roku 1865 tu mala premiéru jeho prvá opereta *Krásna Galathea* (Die schöne Galathee). Jeho pokračovateľmi boli Karl Millöcker, Johann Strauss mladší, Carl Zeller, skladatelia, ktorí vývoj viedenskej klasickej operety posunuli smerom dopredu, k vyššej umeleckej kvalite. Predpokladáme, že Francisci bol svedkom viacerých hudobných udalostí a že práve opereta, ktorá sa v prostredí viedenského hudobného divadla v tom čase udomácnila, na neho ako budúceho skladateľa silne zapôsobila.

1 K dejinám slovenského vystažovalectva do USA pozri: Bielik, František a kol.: *Slováci vo svete 2*. Martin: Matica slovenská, 1980, s. 73-197.

2 Dr. Miloslav Francisci. In: *Kalendár Národného Slovenského Spolku v Spojených štátoch amerických*. Roč. 3, 1895, s. 90-93.

Po ukončení univerzitných štúdií pôsobil istý čas na viedenskej poliklinike ako asistent, neskoršie – v roku 1878 v Bosne ako vojenský lekár. Vrátil sa na Slovensko, ale už roku 1886 odchádza do USA, do exilu, aby v severoamerickom Clevelande prežil zvyšných 40 rokov svojho života. Dôvodom bola spoločenská nedôvera k jeho lekárskej profesii, nezamestnanosť a perzekúcia vyplývajúca z politických a národných aktivít svojho otca – Janka Francisciho-Rimavského. Mesto Cleveland, známe svojou Clevelandskou dohodou o spoločnom postupe Čechov a Slovákov v boji za národné oslobodenie z roku 1915, ktorej signatárom bol aj Miloslav Francisci, sa tak stalo jeho druhým domovom.³

Francisci sa usadil v Clevelande natrvalo. Tu pôsobil ako zubný lekár (istý čas aj ako obvodný lekár), ale bol tiež aktívnym členom a funkcionárom viacerých krajanských spolkov: pôsobil ako zakladajúci člen Národného slovenského spolku (NSS), ako člen jeho Literárneho výboru a napokon aj ako člen a dirigent spevokolu Kriváň. Spočiatku, teda ešte pred vznikom spevokolu Kriváň, bol Francisci dirigentom tamojšieho nemeckého spevokolu.⁴ Predpokladáme, že do nemeckej spoločnosti a tým aj spevokolu sa dostal prostredníctvom svojej manželky, ktorá bola Nemka. Až keď roku 1890 vznikol nekonfesionálny Národný slovenský spolok (National Slovak Society in Cleveland - zakladateľom a prvým predsedom bol Víťazoslav Peter Rovnianek), vytvorili sa podmienky pre vznik slovenského spevokolu. Francisci bol v tom čase v slovenskej krajanskej komunite už dostatočne známy, predovšetkým ako klavirista a propagátor slovenských ľudových piesní, no najmä ako autor *Hymny amerických Slovákov* (Amerika zem veľiká). Text hymnickej piesne pochádza z pera Štefana Furdeka (pseud. Blahoslav Tatranský), rímsko-katolíckeho kňaza, spisovateľa a národovca, ktorý sa zviditeľnil aj ako spoluzakladateľ Prvej katolíckej slovenskej jednoty v USA. Pieseň v štvorhlasnej úprave pre mužský zbor vyšla tlačou roku 1896 v pittsburgskom Národnom kalendári.⁵ Krátko po jej vydaní sa stala v slovenskom krajanskom prostredí (ale aj na Slovensku) všeobecne známou a rozšírenou, skutočným hudobným symbolom slovenského vystaňovalecva. Žiaľ, nezvykla sa spájať s menom jej autora – Miloslava Francisciho.

Spevokol Kriváň bol oficiálne založený 28. januára 1906 členmi Národného slovenského spolku. Jeho prvým dirigentom bol Miloslav Francisci, ktorý stal na čele spevokolu 4 roky, po ňom nastúpil istý Kostolecký, pôvodom Čech, napokon dirigentskú funkciu prevzal Anton Machan. Spevokol účinkoval na báze stanov Slovenského spevokolu v Martine: vystupoval pri rozličných slávnostiach a výročiach, zúčastňoval sa speváckych súťaží, napríklad na zborovej súťaži v Pittsburgu usporiadanej Spolkom kresťanskej mládeže, venoval sa interpretácii úprav ľudových piesní, neskoršie aj operiet, jednoducho pestoval zborový spev.⁶

Z hudobnej, piesňovej a zborovej tvorby Miloslava Francisciho sa zachovali jeho *Trávnice – 200 ľudových piesní pre klavír*, ktoré vyšli v Martine v dvoch zväzkoch (1892-1893, 1908), samostatné úpravy slovenských ľudových piesní, ako *Kysuca*, *Prídi Janík* a *Veniec národných slovenských piesní*, zbory *Hľa splála hviezda* (s podtitulom Kollárovská hymna) na slová Andreja Sládkoviča, klavírna *Rapsodie slovaque, op. 3*, *Fantázia dľa slovenských piesní* (1894). V krajanskej literatúre sa spomínajú aj ďalšie jeho

3 Príspevky k dejinám N.S.S. Smrť Dra Miloslava Francisciho. In: *Kalendár Národného Slovenského Spolku v Spojených štátoch amerických*. Roč. 34, 1927, s. 159-160.

4 V liste z 22.11.1901 o jednom koncerte píše: „Včera mali sme zase veľký koncert v Edyewater-Parku. Hrala 40 mužov silná banda a spievalo 300 nemeckých spevákov pod mojim vedením. Vyvolili si ma totiž zase za ich dirigenta. Zúčastnilo sa 17 speváckych zborov. Obecenstvo sme mali ohromné. Jednotliví ľudia hovoria, že tam bolo vyše 50 000 ľudí. Radosť bolo dívať sa na to množstvo ľudí ako ticho počúvali každý bod programu. Banda hrala i jednu z mojich maršov, ktorý veľký aplaus dostal.“

5 Národný kalendár, roč. 4, 1896, s. 2.

6 Dva zpěvokoly. In: *Národný kalendár*. Pittsburg, 1912, s. 46-49.

skladby: *Trio pre husle, violu a klavír, Omša F dur, Ave Mariu* a asi sto drobných skladieb, ako sú salónne tance, pochody a iné príležitostné skladby, ktoré sa v literatúre doposiaľ ani nespomínali.⁷

Francisciho operetnú dráhu prechádzala slovenská vystáhovalecká dráma *Handrár*, uverejnená v národnom kalendári z roku 1897, ktorá sa podľa našich zistení hrala nielen v Clevelande, ale aj na javisku Slovenského spevokolu v Martine. Až potom prikrročil k tvorbe operiet. Libretá sa usiloval získať od štúrovcov v Martine, ale neuspel, podobne ako niekoľko rokov predtým Ján Levoslav Bella. Preto si libretá písal sám. Bolo to v čase, keď ešte žil a pôsobil na Slovensku.⁸ Z korešpondencie a zo správy uverejnenej v americkom hudobnom časopise *Musical Courier* (New York 27.2.1895) sa dozvedáme o jeho prvej a doposiaľ neznámej operete *Únos Sabiniak*, ktorú pôvodne komponoval pre Karolove Vary, avšak jej premiéra sa uskutočnila v Berlíne. Historicky cenným dokladom o existencii ďalšej, v poradí druhej a taktiež neznámej nemeckej operety *Prinz Carneval s Brautfahrt* je program Nemeckého divadla v Clevelande z 20. apríla 1902. Tu sa mimo iného uvádza, že operetu dirigoval autor - Miloslav Francisci. Z literatúry sa dozvedáme aj o autorstve operety *Ženská bulla*, romantickej opery *Rhea Silvia*, ktorá je po *Únose Sabiniak* v poradí druhým javiskovým dielom s antickým námetom. V citovanom Národnom kalendári z roku 1895 sa ešte spomína jeho ďalšia opereta s názvom *Veselí duchovia*. Ak to teda zhrnieme, môžeme konštatovať, že Miloslav Francisci počas svojho života skomponoval jednu operu a sedem operiet. Z nich sa, žiaľ, zachovali iba štyri: *Obšitošova dcéra, Bohatieri veselej družiny, Astrea* a *V cigánskom tábore*.

Francisciho prvá opereta *Obšitošova dcéra*,⁹ spevohra v jednom dejstve, vznikla na vlastné libreto a bez konkrétnej literárnej predlohy. Dokončená bola roku 1906, spevokol Kriváň ju uviedol vo februári toho istého roku. Dej operety vychádza z ľudového prostredia, má vlastenecký program a sociálno-kritické prvky, hovorí o biede, vystáhovalectve, rodičovskej láske a láske k vlasti. Úvod tvorí pomerne rozsiahla niekoľkodielná predohra, približujúca sa klasickej trojdielnej hudobnej forme (ABCABD). Po nej nasledujú jednotlivé operetné čísla: 1. Zmes (zbor: „Hľa už svitá“), 2. Marienkina pieseň (tercet Janko, Jozef, Matej: „Môj Janko“), 3. Duetto (Marienka a Janko: „Oj, slastné blaho“), 4. Ária („Otčine a blahu rodu slúžil som“), 5. Terzetto („Vínečku čo budí potechu v nás“), 6. Duetto (Jano a Jozef: „Vidím, že si chlap“), 7. Finále („Otčine a národu“). Piesne a zbory sú v trojdielnej hudobnej forme operetného typu. Okrem zborových častí, piesní, árií a pochodu sa v operete ešte vyskytuje chorál. Jeho použitie v operete je u Francisciho ojedinelé: chorál „Bože svetov stvoritelu“ (B, g, B) je umiestnený hneď na začiatku ako druhý zbor v poradí, keď Matej, jedna z hlavných postáv operety, kľučí na kolenách a spolu s celým zborom spieva rannú modlitbu:

„Bože svetov stvoritelu, večnej pravdy podstato,
žehnaj našej duši, telu, našim snahám bohato.
Uveď v naše rady shodu, popraj v žití pohodu,
a daj volnosť, daj svobodu slovenskému národu!
Amen.“

Chorál je pôvodný. Nevyskytuje sa v žiadnom zo slovenských ani českých hymnických spevníkov, text piesne sa zhoduje iba v názve - „Bože svetov stvoritelu“. Chorál má v operete svoje osobité postavenie. Rovnaké postavenie má aj vlastenecký zbor „Otčine a národu“, ktorý sa v operete vyskytuje na troch miestach: na konci predohry, v 4. časti ako ária („Otčine a blahu rodu slúžil som“) a napokon aj vo finále.

7 Dr. Miloslav Francisci. In: *Kalendár Národného Slovenského Spolku v Spojených štátoch amerických*. Roč. 3, 1895, s. 90.

8 V liste dňa 15.12.1901 otcovi píše: „Svojho času som i Halašovi a Škultétymu bol povedal, aby mi napísali text pre slovenskú operetu. Ukázal sa byť ochotným i jeden i druhý. Či sa pamätajú tí dvaja ešte nato! Pravda, je tomu už viac, alebo aspoň okolo 20 rokov.“

9 Archív literatúry a umenia, Sign.: A XXV/34.

Vo všetkých častiach operety autor kladie dôraz na dej, na spievané slovo a text. Z hudobného hľadiska „nevychádza z folklórnych koreňov priamymi citátmi“, ako konštatuje T. Ursínyová, „skôr si berie vzor z jednoduchosti a pravidelného členenia istých typov ľudových piesní.“¹⁰ Tým nechceme povedať, že k tvorbe svojich operiet pristupoval málo invenčným alebo osobitým spôsobom, iba potvrdiť všeobecnú prítomnosť istých piesňových vzorov. Klavírny výťah a zbory z operety vydal Národný slovenský spolok v Clevelande roku 1922. O tri roky neskôr, roku 1925 ju predviedol spolu s tretím operetným dielom *Astrea* operetný súbor dramatického odboru Slovenskej ligy v Bratislave.

Druhá opereta *Bohatieri veselej družiny* vznikla o desať rokov neskôr, v rokoch 1916-1917. Premiéra sa uskutočnila v Clevelande 23. septembra 1917. Opereta bola prijatá spontánne, zrejme aj preto, že námet čerpá zo študentského prostredia a prináša obohatenie výrazovej palety diela o humorné charakteristiky osôb a situácii. Obrazy zo života študentov sú zakomponované do jednotlivých scén a kupletov, ktorých funkcia nie je iba epická, ale aj dynamická. Hudobné témy sa v operete mierne rozvíjajú, prechádzajú drobnými obmenami, alebo sa opakujú. Orchesterálna predohra začína krátkymi úvodnými fanfárami, je v trojdielnej forme typu ABA - Allegretto/Tempo di Valse/ Allegretto a tematicky vytvára isté prepojenie s ostatnou hudbou. Väčšia tematická súvislosť je medzi dielom B - Tempo di Valse a výstupom tanečnic v piatej časti, ale aj v závere ôsmej časti, keď sa opakovane (ako návratný motív) uvádza valčíková pieseň „Tancuj, spievaj, rozmarnú myseľ maj.“ Atmosféru študentskej družiny obohacujú kratšie spevné úseky zábavným a humorným textom, ako napríklad „korunou života je len radosť“, alebo „pime a spievajme“ a pod. Vážnejšiu časť operety tvorí Výstup gladiátora (časť č. 7). V ňom prevláda nová výrazová rovina, keď sa študenti na konci dejovej zápletky priznajú k svojim žartom, odložia si masky a spievajú Pochod gladiátorov. Záver prináša spomínanú valčíkovú pieseň „Tancuj, spievaj, rozmarnú myseľ maj,“ ktorou opereta končí.

Je treba povedať, že v rukopisnej partitúre operety *Bohatieri veselej družiny*¹¹ sa nachádzajú aj dodatočne vpísané texty, ktoré vznikli neskôr. Ide o zmeny a úpravy pôvodných textov, ktoré boli vykonané asi v 60. rokoch 20. storočia, keď Československý rozhlas v Košiciach začal vysielat' nahrávky Francisciho operiet *Obšitošova dcéra* a *Astrea* (1967-1968). Pri tejto príležitosti boli revidované aj texty operety *Bohatieri veselej družiny*, nakoľko sa predpokladalo, že sa opereta uvedie aj v rozhlase. Autorom úprav bol Jaroslav Kaiser (pseudonym Jarko Elen-Kaiser), spisovateľ a dramatik, známy autor početných libriet k operám, operetám a hudobným komédiám. V skutočnosti ani tak nešlo o úpravu libreta, ako o snahu istou korektúrou textu libreta riešiť viaceré deklamačné nedostatky. Napríklad: v melodramatickej časti č. 4 sa pôvodný text piesne „*Ujko Florián nie je zlý*“ nahradil textom „*Chlap je ujko Florián*“, iným príkladom je už spomínaný Pochod gladiátorov, kde sa zasa prejavila upravovateľova snaha pretvoriť originál tak, aby po textovej stránke vyhovoval aktuálnym ideovým a literárnym predstavám doby.

Pochod gladiátorov - originál:

*„Napred junák, smelý jak Slovák,
nedajže sa haniť, vieš si česť obrániť.
Kto svobody ti nechce žičiť,
ej mor ho, ej zmar ho,
toho musíš zničiť.“*

Pochod gladiátorov - po úprave:

*„Vpred gladiátor, vzbud' sa a staň,
odznaky poroby človeka nezdobí,
schyť svoju zbraň a čestne sa bráň.
Len zhoď jarmo hanby*

10 Ursínyová, Terézia, c.d., s. 39.

11 Archív literatúry a umenia, Sign. A XXV/21.

a slobodu si bráň.“

V poradí treťou Francisciho operetou je dvojdejstvá opereta *Astrea.12* Spracovaná je na spôsob ľudovej rozprávky o kráľoch, princoch a princeznách. Autor za pôvodcu myšlienky libreta uvádza istú M. E. Inchovú, zrejme americkú Slovenku. Opereta vznikla roku 1920, premiéra sa uskutočnila 17. apríla 1921 v Clevelande členmi spevokolu Kriváň. Jej hudba je prostá, využíva jednoduché piesne a zborové útvary, ale vyskytuje sa aj menuet, pochod a valčík. V prvom dejstve zaujme spevný dialóg, ktorého sa účastní Astrea, šafraník Agor a zbor (výjav č. 8), v druhom dejstve, ktoré začína zborom služobníctva a dvorných dám, zasa Astrea svojou piesňou „*Láska, láska zbožňovaná*“ (časť č. 19 v 12/8 takte):

*„Láska, láska zbožňovaná,
láska, láska Bohom daná!
Láska, láska, ó, božský kvet,
láska kde panuje tam môj svet.“*

V opere *Astrea* sú vlastenecké prvky ojedinelé: nájdeme ich iba v druhom dejstve v pochodovej piesni Alimora „Ja chcem sa stať vojakom.“ Samotný dej vrcholí sobášmi hlavných postáv, keď v závere druhého dejstva zaznie zborová pieseň „Zvuč sobášny zvon“, ktorou opereta fakticky končí.

Ani posledná Francisciho opereta *V cigánskom tábore 13* z rokov 1921-1922, ktorej premiéra bola 30. novembra 1922 opäť v spevokole Kriváň, nedosahuje úroveň operety druhej – *Bohatieri veselej družiny*. Z Francisciho rukopisnej poznámky sa dozvedáme, že libreto operety v troch dejstvách vzniklo „podľa C. E. Rickerovej myšlienky“, pričom o menovanej osobe nemáme bližšie informácie. Dej sa odohráva na Slovensku, v okolí Zvolena, ale tiež v Amerike. Je nedramatický, bez záplatky. Ani po hudobnej stránke neprináša nič nové, originálne, dokonca predohra k operete patrí k tým najslabším, čo Francisci vytvoril. Výnimku tvorí azda iba zborová modlitba *Duchu duchov, veľký duch*, ktorá prináša isté výrazové osvieženie, hudbu, ktorá smeruje k prekomponovaniu strofického, mimochodom po literárnej stránke pozoruhodného textu, pôvodcom ktorého môže byť sám skladateľ. Modlitba v sebe skrýva symboliku vlasti, národa, histórie, lásky i vďačnosti, prosbu i pokoru, čo skladateľ pretlmočil vcelku výstižnou „recitačnou“ melódiou.

*1. „Duchu duchov, veľký duch,
neopust' náš biedny kruh,
neopust' tvoj verný ľud,
zlý duch keď ho učí blud.*

- 1. Spevu tvojemu učil nás,
švitor vtáctva a tak zas,
chválu vzdajme spoločne,
tebe duchu vždy večne.*
- 2. Duchu duchov, ó, uslyš
prosbu našu pokornú,
prisaháme ti na kríž,
vernosť vďačnú a vzornú.*
- 3. Duchu duchov, veľký duch,
neopust' náš biedny kruh,
žič nám slnka teplotu,*

12 Archív literatúry a umenia, Sign.: A XXV/1.

13 Archív literatúry a umenia, Sign.: A XXV/84.

odstráň od nás tiež psotu.

4. *Hlavu skloniac prosíme,
duch tvoj starosť nám sníme,
chráň kráľovnú a jej ľud,
vd'ačnou bude každá hrud'.*
5. *Duchu duchov, ó, uslyš
prosbu našu pokornú,
prisaháme ti na kríž,
vernosť vd'ačnú a vzornú. “*

V záverečnom speve prvého dejstva operety možno nájsť ešte jedno miesto, jeden vydarený úsek, ktorý sa vymyká z celkového priemeru diela. Je to pieseň jedného z protagonistov, ktorý v nekonfliktnej idylickej atmosfére tábora spieva večernú pieseň: „Keď slnko v západe sedá, cigáňom pokoj nedá“. Tiahla melódia piesne je obohatená charakteristickou mixolydickou intonáciou (časť č. 11).

Štyri operety Miloslava Francisciho majú svoju nepopierateľnú historickú i umeleckú hodnotu, svoj vlastný duchovný a spoločenský zmysel. Žiaľ, vzhľadom na absenciu viacerých prameňov a priamych dokladov nemáme úplnú predstavu o ich vtedajšej realizácii. Vieme len toľko, že operety našudoval a predviedol spevokol Kriváň, pravdepodobne bez kompletného orchestrálneho sprievodu, iba v istom prijateľnom inštrumentálnom zložení, ktorého členom mohol byť aj Francisciho syn Ivan. V rodinnej korešpondencii sa o ňom píše ako o mimoriadne talentovanom a úspešnom violončelistovi,¹⁴ preto je veľmi pravdepodobné, že sa na operetných premiérach v rokoch 1906-1922 umelecky podieľal. Napokon zachovaná fotografia Ivana Francisciho v kruhu neznámych hudobníkov môže potvrdiť správnosť týchto úvah.

Miloslav Francisci bol v skladbe umelecký nadaný samouk. Vo svojom kompozičnom úsilí vychádzal z domácej tradície a pokračoval cestou od harmonizácie ľudových piesní k operete. Už letný dotyk s jeho operetami naznačuje, že Francisci poznajúc štýl viedenských operiet pomerne úspešne vnímal zákonitosti operetného jazyka, ale, žiaľ, bez väčšej umeleckej fantázie, čoho príčinou boli aj pomerne nekvalitné libretá. Umelecká výpoveď, hudobná i literárna, zdôrazňovala národnú ideu a tematiku. Národnostná orientácia vyplynula z krajanského prostredia, živená bola trvalými kontaktmi so Slovenskom, ktoré na sklonku svojho života dvakrát navštívil (v rokoch 1919 a 1922).¹⁵ Ako pútnik hľadajúci cieľ vlastného života pokúsil sa o návrat do vlasti, žiaľ, neúspešne.

V roku 1924 sa konala slávnosť 35-ročného trvania Národného slovenského spolku v Clevelande. Zúčastnili sa jej všetci vtedajší členovia výboru spolu s piatimi zakladateľmi krajanského spolku, medzi ktorými bol aj Miloslav Francisci.¹⁶ O dva roky neskôr Miloslav Francisci vo veku 74 rokov zomrel. Uplynulo desať rokov od jeho smrti a slovenská opereta si našla svojich pokračovateľov: Mikuláša Schneidra-Trnavského a Gejzu Dusíka, skladateľov, ktorí v slovenskej operetnej tvorbe priniesli novú kvalitu.

Literatúra:

14 Z korešpondencie vyplýva, že hudbu študoval v Clevelande a New Yorku. Po smrti otca Miloslava Francisciho kontakty so Slovenskom stratil a splynul s americkým prostredím.

15 Prvá návšteva sa uskutočnila roku 1919, kedy Francisci navštívil Slovensko ako člen delegácie Slovenskej ligy.

16 Fotografia a dokumentácia slávnosti. Pozri: *Národný kalendár*, roč. 32, 1925, s. 67.

Banáry, Boris. „Miloslav Francisci – tvorca prvej slovenskej operety.“ In: *Hudobný život*, 26, 1994, č. 17, s. 8.

Banáry, Boris. *Miloslav Francisci (1854-1926)*. Martin: Matica slovenská, 1985.

Banáry, Boris. „Slovenskí skladatelia na prelome 19. a 20. storočia vo vzťahu k zahraničiu.“ In: *Contributions of Czechs and Slovaks to science and technology in the 21st Century. Selected Papers from the Twenty-Fifth Congress of the Czechoslovak Society of Arts and Sciences. Tabor, Czech Republik. June 27-July 3, 2010*. The Publishing House of the Czechoslovak Society of Arts and Sciences. New York, N.Y. 2011, s. 9-19. ISBN 978-0-61-20256-3.

Banáry, Boris. „Z neznámej korešpondencie Miloslava Francisciho.“ In: *Hudobný život*, 15, 1983, č. 19, s. 8.

Československý hudební slovník osob a institucí. Svazek první A – L. Státní hudební vydavatelství Praha 1963, s. 344.

Grun, Bernard. *Dejiny operety*. Bratislava: Opus, 1981.

Muntág, Emanuel. *Miloslav Francisci. (Hudobná pozostalosť)*. Martin: Matica slovenská, 1965.

Slovenský biografický slovník II. Zväzok E – J. Matica slovenská, Biografické oddelenie 1987, s. 116.

Ursínyová, Terézia. *Cesty operety*. Bratislava 1982.

Pramene:

1. Korešpondencia Miloslava Francisciho. Slovenská národná knižnica v Martine: Archív literatúry a umenia, sign.: M 20 A 42 (23 archívnych jednotiek), Sign.: 37 C 12 (1 archívna jednotka).

2. Rukopisy operiet Miloslava Francisci. Autograf, partitúry a party, klavírny výťah. Slovenská národná knižnica v Martine: Archív literatúry a umenia, Sign. A XXV.

3. Národný kalendár:

Pittsburg, roč. 3/1895

Pittsburg, roč. 4/1896

Pittsburg, roč. 5/1897

Pittsburg, roč. 15/1907

Pittsburg, roč. 18/1910

Pittsburg, roč. 20/1912

Pittsburg, roč. 32/1925

Pittsburg, roč. 34/1927

Information about the Author:

Boris Banáry, Prof., PhDr., PhD.

Žilinská univerzita v Žiline

Fakulta humanitných vied

Katedra hudby

Univerzitná 8215/1, 010 26 Žilina

boris.banary@fhv.uniza.sk